

درآمدی بر روان‌شناسی هنر و ادبیات

تألیف

داود بیات

کارشناس ارشد روان‌شناسی

دانشگاه بین‌المللی امام‌خمينی قزوین

www.ketab.ir

کتاب از چمنند

داود بیات

درآمدی بر روان‌شناسی هنر و ادبیات

فروست: ۱۵۴۹

ناشر: کتاب ارجمند

صفحه‌آرا: معصومه دلنواز

مدیر هنری: احسان ارجمند

طراح جلد: فاطمه پاشاخانیلو

سرپرست تولید: حبیب‌الله بازرگانی‌پور

ناظر چاپ: حمید شکلو

چاپ: نقش‌یاز: صحافی: افشین

چاپ اول، خرداد ۱۳۹۰، ۷۰ نسخه

شابک: ۹۴۱-۲۰۰-۷۸-۶۰

این اثر، مشمول قانون حمایت از حقوق مؤلفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ است، هر کس تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه مؤلف، ناشر، نشر یا پخش یا عرصه کند، به پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

www.arjmandpub.com

سرشناسه: بیات، داود، ۱۳۷۰

عنوان و نام پدیدآور: درآمدی بر روان‌شناسی هنر و ادبیات / داود بیات.

مشخصات نشر: تهران: کتاب ارجمند، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری: ۵۶۰ ص، قطع: وزیری

شابک: ۹۴۱-۲۰۰-۷۸-۶۰

موضوع: هنر -- روان‌شناسی، Art—Psychology

روان‌شناسی، Literature—Psychology Artists

رده‌بندی کنگره: NV۱

رده‌بندی دیویی: ۷۰۱/۱۵

شماره کتابشناسی ملی: ۵۸۳۱۷۸۴

مرکز پخش: انتشارات ارجمند

دفتر مرکزی: تهران بلوار کشاورز، بین خ کارگر و خ آزادی، کد پستی: ۲۹۲، تلفن: ۸۸۹۸۲۰۴۰

شعبه مشهد: ابتدای احمدآباد، پاساژ امیر، انتشارات مجد، تلفن: ۰۵۱-۳۸۴۴۱۰۱۶

شعبه رشت: خ نامجو، روبروی ورزشگاه عضدی، تلفن: ۰۱۳-۳۳۳۳۲۸

شعبه بابل: خ گنج افروز، پاساژ گنج افروز، تلفن: ۰۱۱-۳۱۰۰۰۰۴

شعبه ساری: بیمارستان امام، روبروی ریاست، تلفن: ۰۹۱۰-۱۰۰۰۰۹۰

شعبه کرمانشاه: خ مدرس، پشت پاساژ سعید، کتابفروشی دانشمند، تلفن: ۰۸۳-۳۷۲۸۱۰۴۴

بها: ۹۹۰۰۰ تومان

با ارسال پیامک به شماره ۰۲۱۸۸۹۸۲۰۴۰ در جریان تازه‌های نشر ما قرار بگیرید:

ارسال عدد ۱: دریافت تازه‌های نشر پزشکی به صورت پیامک

ارسال عدد ۲: دریافت تازه‌های نشر روان‌شناسی به صورت پیامک

ارسال ایمیل: دریافت خبرنامه الکترونیکی انتشارات ارجمند به صورت ایمیل

فهرست

۱۳	 مقدمه
۲۹	 فصل اول: هنر و روان‌نژندی - زیگموند فروید، اتو فنیکل و آلفرد آدلر
۳۰	 مختصری راجع به نظریه روان‌کاوی فروید
۴۴	 تحلیل‌های ادبی - هنری فروید
۵۸	 نقد روش زندگی نامه‌نویسی روانی
۶۲	 هنرمند و روان‌نژندی
۷۴	 تراژدی و التذاذ مخاطب
۷۶	 لطیفه و کمدی
۸۳	 زیبایی‌شناسی
۸۶	 امر شگرف
۹۲	 هنر در برابر علم
۹۳	 فروید و هنر معاصر
۹۷	 فروید و نقاشی
۹۸	 فروید و موسیقی و عرفان
۱۰۴	 اتو فنیکل
۱۰۷	 آلفرد آدلر
۱۱۱	 فصل دوم: هنر و فضای رها از تعارض ایگو - ارنست کریس
۱۱۲	 هنر همچون مطالعه‌ای ارتباطی
۱۱۵	 بس‌گانگی نماد
۱۱۶	 فاصله زیبایی‌شناختی
۱۱۸	 سازوکار دفاعی، تعارض و خلاقیت
۱۲۱	 جریان سیال نیمه‌هشیار
۱۲۴	 هنر نمایشی
۱۲۵	 هنرمند در برابر خداوند
۱۲۶	 مراحل واکنش مخاطبان به اثر هنری
۱۲۷	 الهام و صنع

۱۳۱	فصل سوم: هنر و مشارکت عرفانی - کارل یونگ
۱۳۳	۲- توانگاری خاطره
۱۳۵	رویکرد کلی یونگ به هنر
۱۳۷	ناخودآگاه جمعی و کهن‌الگوها
۱۴۴	پردازش خلاقانه
۱۴۵	کارکرد جبرانی هنر
۱۵۰	مشارکت عرفانی
۱۵۲	هنر درون‌گرا (روان‌شناختی) و برون‌گرا (خیالی)
۱۵۴	عقده خودختار
۱۵۶	ارتباط «رمندن» و سنخ‌های شخصیتی
۱۶۰	زیبایی‌شناسی
۱۶۲	کهن‌الگوهای نوچینی جادو و هنرمندی
۱۶۴	کهن‌الگوهای سایه، آنی و آنتریس
۱۷۳	یونگ و موسیقی
۱۷۴	آثار هنری یونگ
۱۷۵	هنر مدرن، هنر فاخر
۱۸۳	نماد و نشانه
۱۹۰	هنر در برابر علم
۱۹۱	اسطوره
۱۹۲	نقد کهن‌الگویی
۱۹۹	قصه‌های پریان
۲۰۱	فصل چهارم: هنر در برابر فاشیسم - ویلهلم رایش و نوربرت ما
۲۰۲	زره عضلانی
۲۰۶	ساختار منشی و رفتار اجتماعی
۲۱۲	هنر و هسته زیستی
۲۱۵	زیست‌انرژی‌شناسی لوون و موسیقی
۲۲۲	هنر و تحرک درونی انرژی
۲۲۴	هنرمند و اجتماع
۲۲۶	قاعده ارگاسم و موسیقی
۲۴۰	«هنرمند یک انقلابی اصیل است»

۲۴۳	فصل پنجم: هنر و اراده به خلق - اتو رانک
۲۴۴	سنخ‌شناسی رانک و خلاقیت
۲۴۸	ضربه تولد و مراحل رشد
۲۵۱	ترس از زندگی - ترس از مرگ
۲۵۵	هنرمند کلاسیک (آبولونی) و رمانتیک (دیونیزوسی)
۲۵۶	فرشته الهام
۲۵۸	همزاد
۲۶۵	روح و هنر
۲۶۸	اسطوره تولد آهرمان
۲۷۱	فرهنگ برانه و مادرانه
۲۷۲	معماری و شهرسازی د. نظر رانک
۲۷۶	شعر و زبان در نظر رانک
۲۷۹	حقیقت و زیبایی
۲۸۱	موسیقی، تزئینات و خالکوب
۲۸۲	ایدئولوژی جمعی هنر و اراده در شکل فردی از هنر
۲۸۳	روح زمان جمعی در برابر نبوغ فردی
۲۸۵	گریز هنرمند از خصلت تسخیرگرانه هنر
۲۸۶	دست‌آورد در برابر موفقیت
۲۹۱	فصل ششم: هنر و بازسازی حیات روانی - نظریه‌های روابط ابژه
۲۹۳	ملانی کلاین
۳۰۳	هانا سگال
۳۱۷	رونالد فربرن
۳۲۲	ویلفرد بیون
۳۳۲	دونالد وینیکات
۳۳۸	دیگر نظریه‌پردازان روابط ابژه
۳۴۳	دیگر نظریه‌پردازان روان‌پوشی معاصر
۳۵۳	فصل هفتم: هنر به مثابه کوزه‌ای به دور هیچی - ژک لکان
۳۵۶	ساحت خیالی، مرحله آینه‌ای و ایگو
۳۵۹	ساحت نمادین، میل مبتنی بر فقدان و سوژه ناخودآگاه
۳۷۴	ساحت واقع، «چیز» و ژویسانس
۳۸۰	نام پدر، فالوس و جنسیت

۳۸۹	«رابطه جنسی وجود ندارد»، عشق، و داستان‌های رمانتیک.....
۳۹۲	ابژه دیگری کوچک (a)، سائق، و فانتزی.....
۳۹۹	سمپتوم، سنتوم و زبان‌بازی.....
۴۰۲	نمودار نهایی میل، سوژه بیان و سوژه گزاره.....
۴۰۶	نگاه خیره در نقاشی و معماری، امر شگرف، و همزاد.....
۴۱۳	گفتمان.....
۴۱۷	والایش و زیبایی‌شناسی، تحلیل آثار ادبی-هنری، نقد روان‌کاوانه مدرن.....
۴۲۲	تأثیر لکان بر دیگر اندیشمندان.....
۴۲۴	نظریه فیلم لکانی.....
۴۲۹	فصل هشتم: مرگ قلمرو مادرانه - یولیا کریستوا
۴۲۹	بینامتنیت.....
۴۳۰	سوژه سخن‌گو در فاسدین خانه و نماد.....
۴۳۴	بیگانگی.....
۴۳۶	والایش و هنرمندان مرد.....
۴۳۸	تنزل جسم زن.....
۴۳۸	عصیان و بازآفرینی.....
۴۴۰	هنر و بروز نشانه.....
۴۴۱	هنر آوانگارد.....
۴۴۵	فصل نهم: هنر و پویش‌های روانی ادراک - هرمان رورشاخ
۴۴۸	پیشینه آزمون رورشاخ.....
۴۵۳	نمرات آزمون رورشاخ.....
۴۵۴	پاسخ فرم (F).....
۴۵۶	پاسخ رنگ (F).....
۴۵۷	ترکیب C و F.....
۴۵۹	پاسخ حرکت (M).....
۴۶۲	ترکیب M، C و F، و سطح‌های تجربه‌ای.....
۴۶۹	پاسخ سایه‌روشن.....
۴۷۶	دیگر عوامل.....
۴۷۹	فصل دهم: هنر و تجربه ذهنی گشتالتی - روان‌شناسی گشتالت
۴۸۰	قوانین ادراک.....
۴۸۶	رودولف آرنهایم.....

۴۸۸	 نظریات ارگانیسمی
۴۹۲	 هاینتز ورنر
۴۹۶	 پل گودمن
۵۰۰	 فریتز پرلز
۵۰۴	 جوئل لاتنر
فصل یازدهم: هنر به مثابه دشواری در جهان‌بودگی و نیاز به خلق خود-روان‌شناسی	
۵۰۷	 وجودگرا
۵۰۸	 پیشینه فلسفی
۵۱۱	 تاریخچهٔ روان‌زمانی وجودگرا
۵۱۴	 مفاهیم کلیدی ارتباط انسانی
۵۱۶	 روند درمان وجودگرا
۵۱۷	 زیبایی‌شناسی وجود رایانه
۵۱۸	 نزدیکی هنر، ادبیات و بودگی
۵۲۰	 خلأقت: وجه درمانی هنر و وجودی
فصل دوازدهم: دیگر نظریه‌پردازان - سائینا اشیپلرین، ارنست جونز، شارل مورون، نورمن هالند، برونو بتلهایم، آنتون اهرنتزواایگ، لارنس کوبی، فیلیس گرینیکر، فیلیپ وایسمن، و ارنست شاختل	
۵۲۳	 سائینا اشیپلرین
۵۲۳	 ارنست جونز
۵۲۴	 شارل مورون
۵۲۶	 نورمن هالند
۵۲۸	 برونو بتلهایم
۵۳۱	 آنتون اهرنتزواایگ
۵۳۲	 لارنس کوبی
۵۳۶	 فیلیس گرینیکر و فیلیپ وایسمن
۵۳۷	 ارنست شاختل
۵۳۹	 واژه‌نامه
۵۴۱	 منابع
۵۴۷	

مقدمه

«آدمی باید درون خود آشوب داشته باشد، تا بتواند ستاره‌ای رقصان متولد کند».

__چنین گفت زرتشت

سروکار داشتن، هنر، دیر یا زود ما را به تفکر درمورد چگونگی تولید هنر و درک اثر هنری وامی‌دارد. ممکن است ابتدا مفاهیمی پیش‌پاافتاده چون الهام و موهبت و نبوغ و استعداد را پذیرا شویم و تصور کنیم به فهمی از هنر نایل آمده‌ایم؛ اما به مرور درخواهیم یافت که این‌گونه مفاهیم مبهم نمی‌توانند هنر و سازوکار آن را به‌صورت آن را توضیح دهند. برای پاسخ به مسأله هنر، شاید بتوان به علمی چون جامعه‌شناسی، انسان‌شناسی، و مخصوصاً روان‌شناسی روی آورد.

با وجود این که روان‌شناسی دانشی نسبتاً متأخر و جدید است، با هنر و ادبیات که قدمتی به اندازه عمر آدمی دارند، تعامل بسیار داشته و دارد و شاید بتوان گفت، نباشد که بگوییم بیشترین تعامل را با هنر داشته و دارد. روان‌شناسی و هنر هر یک به روش‌هایی قصد داشته و دارند که بر هستی مجهول انسان نوری بتابانند تا مگر زندگی او را معنا و عمق و کیفیت دیگری بخشند، روش‌هایی که گاه به‌طور چشم‌گیری شباهت‌هایی داشته‌اند (همچون درون‌نگری و تاسع ازا). این نکته از آغاز از چشم روان‌شناسان و هنرمندان تیزبین دور نمانده و موجب نزدیکی روان‌شناسی و هنر بوده است. نزدیکی و تلفیق قلمروهای فکری بشر به خصوص امروزه بیش از هر زمانی مورد توجه قرار گرفته است، و این امر برای روان‌شناسی و هنر و ادبیات به‌طور ویژه‌ای صادق است.

تا کنون بسیاری از روان‌شناسان از مجرای نظریاتشان به هنر و ادبیات نگریسته‌اند ولی وجود کتابی مرجع که آرای این افراد را تحت عنوان روان‌شناسی هنر و ادبیات گرد آورد تقریباً بی‌سابقه بوده است. در عین حال در دیگر شاخه‌های علوم انسانی این نقص دیده نمی‌شود و کتب بسیاری درباره فلسفه هنر، جامعه‌شناسی هنر و انسان‌شناسی هنر منتشر شده‌اند و حتی رشته‌های دانشگاهی فلسفه هنر و جامعه‌شناسی هنر در نظام دانشگاهی تعریف شده‌اند. موارد نام‌برده واجد ادبیات پژوهشی نسبتاً

گسترده و تاریخی، نظریه‌پردازان بی‌شمار، ساختارهای علمی مشخص و روش‌شناسی‌هایی هستند که بر سر آن‌ها کمابیش اجماعی حداقلی وجود دارد. نیت از تألیف کتاب مرجع حاضر، این است که چنین خلأیی در روان‌شناسی برطرف شود و علاقه‌مندان اولاً بتوانند از طریق روان‌شناسی (که به ذهن و ساختار روان می‌پردازد) بینشی نسبت به هنر (که پدیده‌ای عمیقاً مرتبط با ذهن و ساختار روان است) پیدا کنند، و ثانیاً از مجرای روان‌شناسی هنر کارکردهای روان‌شناختی ذهن و نیز نظریه‌های روان‌شناسی را بهتر درک کنند. این کتاب می‌تواند به عنوان ماده‌ای درسی برای رشته‌های پژوهش هنر و روان‌شناسی استفاده شود و البته برای علاقه‌مندان به هنر، ادبیات و روان‌شناسی نیز مفید باشد.

محتوای این کتاب مجموعه‌ای از آرای روان‌شناسان و روان‌کاوان مشهور و نیز افراد به نسبت کم‌اهمیت‌تر در رابطه با هنر و ادبیات است. حیطه‌های هنری و ادبی زیادی -از جمله نقاشی، مجسمه‌سازی، موسیقی، رقص، معماری، شعر و نثر- تا اندازه‌ای که در نظریه‌های مذکور تبیین گشته‌اند، در کتاب گرد آورده شده‌اند. در اغلب موارد، نظریه‌پردازان، به‌خصوص نظریه‌پردازان کمترشناخته‌شده، کتابی را با طوایف خاصی به بررسی هنر و خلاقیت هنری اختصاص نداده‌اند، بلکه لابه‌لای آثار خود گریزی نیز به این موضوع داشته‌اند. با وجود این پراکندگی، گردآوری و بررسی کار ساده‌ای نخواهد بود. پژوهش‌های مورد بررسی بسیاری نیز انجام گرفته‌اند و بر این پراکندگی افزوده‌اند. برای نمونه، کتاب‌نگاری سه‌جلدی حجیم *Psychoanalysis, Psychology and Literature: A bibliography* اثر Norman Kiell حاوی ۳۰۰۰ عنوان مقاله راجع به روان‌شناسی ادبیات بوده و تنها شامل برخی از موارد مهمی است که تا سال ۱۹۹۰ منتشر شده‌اند. به این ترتیب از یک طرف گستردگی و پراکندگی مطالب و رویکردها در روان‌شناسی هنر بسیار گسترده و از طرف دیگر، وجود جامع این مطالب در کتابی مرجع، اگر نگوئیم بی‌سابقه، دست‌کم نادر بوده است. از این رو به نظر آمد که گردآوری بخشی از مطالب موجود درباره روان‌شناسی هنر و ادبیات در یک کتاب واحد برای مطالعه ساده‌تر مخاطبان علاقه‌مند، کار ارزشمندی خواهد بود. برای نیل به این مقصود در این کتاب آثار نظریه‌پردازان مشهور در کنار افرادی که نامشان جدید به نظر می‌رسد قرار داده شده است. سعی شده کالبد نظریه‌ها بررسی شود و تحلیلی کلی راجع به خلاقیت یا هنر از منظر هر نظریه ارائه گردد. به علاوه کاربست نظریه‌ها روی زندگی یا آثار برخی هنرمندان نیز گنجانده شده است.

پیش از معرفی نظریه‌های روان‌شناختی مربوط به تحلیل هنر که در این کتاب آورده شده‌اند، خوب

است که در بادی امر به دو نکته پرداخته شود؛ یک این که روان‌شناسی هنر چه ضرورتی دارد؟ و دو این که ماهیت نظریه چیست و چه توقعی باید از یک نظریه داشت؟

در پاسخ به پرسش نخست، باید گفت برای یک فرد علاقه‌مند به هنر، توضیح هنر و سازوکارهای مرتبط با آن و احساسی که در مواجهه با آن کسب می‌نماید تبدیل به یک مسأله می‌گردد. برخی با پاک کردن صورت‌مسأله اظهار می‌کنند که هنر فقط باید تجربه شود و درباره‌اش تفکر یا تحلیل صورت نگیرد. مسلماً می‌توان به دور از نظریه و تفکر، به اثری هنری واکنش احساسی نشان داد؛ اما سپس می‌توان با افزودن وجهی شناختی، از این تجربه احساسی فراتر رفت. این نوع مواجهه می‌تواند دست‌آورد را از تجربه هنری افزون کند. تجربه پدیدارشناسانه^۱ هر کس در رابطه با هنر، هر قدر هم که غنی باشد، بدون قضایات‌های اخلاقی، فکری و زیبایی‌شناختی خام است. بنابراین عرضه کردن آن تجربه بر چارچوب استرود علمی چون روان‌شناسی، جامعه‌شناسی و مانند این‌ها ارزشمندتر خواهد بود. در مقابل، این علوم نیز را نباید با عمیق‌ترین تجربه‌های بشری که در هنر ابراز گشته‌اند پربارتر خواهند شد. البته لازم به تذکر است که پیش از آن که به اعمال چارچوبی نظری دست ببریم، خوب است که در یک مواجهه ساده با اثر هنری اثر پدیدارشناسانه تام را رخصت دهیم. ایده‌آل آن است که در مواجهه با هنر نخست بدون تکلف و به سادگی خریست یا گوش سپرد و سپس در وهله دوم قالب‌های نظری را نسبت به آن جایگاه خام اولیه به کار گرفت. با انجام این عمل (که گاه برای یک اثر هنری به چند مرتبه نیز می‌رسد) بیشترین میزان درک را در بیشترین احساس لذت (یا بیزاری) مرکب را کسب کرده‌ایم. با وجود ساده‌سازی، اما می‌توان گفت که خریستن یا شنیدن خام بیشتر تجربه‌ای احساسی است در حالی که کاریست نظریه بیشتر تمرینی انباشته است. در مجموع، هیجان و شناخت در حالت درهم‌تنیدگی، می‌توانند از مجرای تضاد یکدیگر را برجسته سازند و جوهی از هم را روشن کنند. هدف این کتاب نیز همین است؛ این که تجربه هنری را از مجرای چند قالب نظری روان‌شناختی که آن تجربه را عمق می‌بخشد تشریح شود.

به این ترتیب نظریه می‌تواند جوهی از مسأله مورد مطالعه را برای ما روشن کند؛ اما چگونه و تا چه اندازه؟ اجازه دهید ماهیت نظریه را مورد واکاوی قرار داده و درباره فرائض^۲ یا نظریه‌ای درباره نظریه بحثی نسبتاً مفصل مطرح کنیم. تصریح ماهیت نظریه و معنای تفسیر، درک و فهم را از

1. phenomenological experience
2. metatheory

نظریه‌های موجود در این کتاب می‌افزاید. دانستن این که نظریه چه چیزی ارائه می‌دهد و محدودیت‌های آن چه هستند، می‌تواند استفاده ما را از نظریه غنا بخشد و در مقابل از انتظارات و نتیجه‌گیری‌های نامناسب از آن جلوگیری کند.

نظریه به زبان شبیه است. هر زبان شامل واژگان^۱ مخصوصی برای برچسب زدن به پدیده مشاهده شده یا تصور شده و نیز دستورزبان یا نحو ویژه‌ای برای نظم‌دهی آن واژگان به طبقه‌بندی‌ها یا مفاهیمی که به فهم پدیده کمک می‌کنند، است. نظریه‌ها هم مانند زبان‌ها ممکن است واژگان یا مفاهیمی را از یکدیگر به عاریه بگیرند و از این رو دورگه به نظر برسند. در این حالت، نظریه و زبان تکامل می‌یابند. بلافاصله مشخص است که زبان انگلیسی طی زمان به وفور از واژه‌های فرانسوی و آلمانی بهره‌مند شده است. در مورد نظریه نیز می‌توان گشتالت‌درمانی را مثال زد که از واژگان روان‌کاوی مانند ایگو، سرکوب، فرافکنی و درون‌کنی بهره جسته است. با گذشت زمان پدیده‌های جدید رخ می‌نمایند یا پدیده‌های قبلی تحول می‌یابند که نیاز به واژگان و نحو جدیدی خواهند داشت و از این رو زبان‌ها و نظریه‌ها ترقی می‌یابند. متذکر خوب از این امر را می‌توان واژگان مدرن برای توصیف پیشرفت‌های تکنولوژیکی دانست. به همین شکل رتاج^۲ روان‌شناسی نیز پیوسته با خلق مفاهیم جدید مانند هیستری، ناخودآگاه و کهن‌الگو روبه‌رو هستند. این که در نهایت چه زبانی را برمی‌گزینیم، اختیاری است. به فرض دانستن تمام زبان‌ها، می‌توان پدیده ناخودآگاه را تحت عناوین صندلی، chair (انگلیسی)، chaise (فرانسوی)، silla (اسپانیایی) و Stuhl (آلمانی) برچسب‌گذاری کرد.

با توجه به آن‌چه گفته شد، می‌توان تعریفی از نظریه ارائه داد: *نظریه منظومه‌ای منسجم و اختیاری از واژگان و مفاهیم است که می‌توانند برای توصیف و فهم برخی پدیده‌های واقع در قلمرو آن نظریه به کار روند.* بنابراین وظایف نظریه، توصیف پدیده با واژگان خود و ارائه فهمی از آن پدیده‌ها از دریچه چارچوب مفهومی خویش است. می‌توان در رابطه با این دو وظیفه جست‌وجوی نظریه را مورد قضاوت قرار داد: آیا نظریه واژگان غنی و دقیقی برای وظیفه توصیفی‌اش ارائه می‌کند؟ آیا نظریه به ما مجال پیش‌بینی^۳ (یا تبیین پسینی^۴ (پس‌بینی)) می‌دهد؟ مسلماً قابلیت پیش‌بینی سخت‌گیرانه‌ترین معیار برای فهم است.

1. term
2. prediction
3. post-diction